

RIKTLINJER FÖR FÖRSÖRJNINGSTÖD OCH EKONOMISKT BISTÅND

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	2
1. Allmänt om uppdraget.....	3
2. Socialtjänstlagen	5
3. Viktiga principer och perspektiv	6
4. Försörjningsstöd	8
5. Boende och boendekostnader	10
6. Bistånd till livsföring i övrigt	11
7. Handläggningsprocessen	12
8. Återkrav och begäran om utbetalning av retroaktivt beviljad ersättning.....	14
9. Om innehållet i utredningen	16
10. Hushållstyper	17
11. Olika gruppers förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd	18
12. Utländska medborgare	19

1. Allmänt om uppdraget

Inledning

Socialtjänsten ska på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänstens arbete ska inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser, under hänsynstagande till människors ansvar för sin och andras sociala situation. Socialtjänstens arbete ska bygga på respekt för människors rätt till självbestämmande och integritet. I Eslövs kommun är socialtjänstens funktioner uppdelade på två olika förvaltningar varav Vård och omsorg där Enheten för ekonomiskt bistånd ingår är en. Socialtjänstens huvudsakliga uppgift inom ekonomiskt bistånd är att bidra till att hitta lösningar på människors försörjningsproblem med fokus på att den enskilde långsiktigt ska kunna försörja sig själv och leva ett självständigt liv. Under tiden prövas rätten till ekonomiskt bistånd. I utredningsarbetet ingår både en utredning om ekonomin och hela livssituationen. Alla kontakter med personer som söker stöd eller råd från socialtjänsten ska bygga på respekt för människors lika värde, den enskilda människans värdighet samt individens självbestämmande och integritet.

Riktlinjernas innehåll och syfte

Riktlinjernas syfte är att säkerställa rättssäkerhet och en så hög grad av likabehandling som möjligt. Riktlinjerna ska ge stöd i det praktiska arbetet med utredningar, bedömningar och beslut. De ska ge stöd i att tolka lagstiftningen genom de individuella behovsbedömningar som alltid ska göras. Utifrån socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd ger riktlinjerna vägledning för handläggningen av ekonomiskt bistånd i Eslövs kommun. Riktlinjerna anger vad som anses som skälig levnadsnivå i normalfallet men ska inte tolkas som absoluta regler. En individuell behovsprövning ska alltid göras och i de fall det bedöms finnas särskilda skäl kan bistånd beviljas utöver det som framgår i riktlinjerna. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation – både i jämförelse med andra biståndssökande men också utifrån en kommuninvånare i allmänhet. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar. Det är inte möjligt att i dessa riktlinjer beskriva alla olika sorters situationer och behov utan riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov. Kommunens riktlinjer utgör ett komplement till lagstiftning, prejudicerande domar, förordningar, föreskrifter och allmänna råd. Lagen är överordnad riktlinjer.

Lagstiftning

Socialtjänstens arbete med ekonomiskt bistånd regleras i huvudsak genom socialtjänstlagen (2001:453) SoL, förvaltningslagen (2017:900), offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och kommunallagen (2017:725). Det dagliga arbetet regleras också genom en mängd ytterligare lagar, exempelvis äktenskapsbalken (1987:230), sambolagen (2003:376), föräldrabalken (1949:381), lagen om

mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (2010:197), utlänningslagen (2005:716) samt socialförsäkringsbalken (2010:110).

Ytterligare anvisningar kan hämtas från förarbetena till respektive lag. Vägledning kan ges från prejudicerande domar. Riktlinjerna kompletteras efter hand utifrån ny lagstiftning och prejudicerande domar. Detta sker dock inte omgående efter att ny lagstiftning eller prejudicerande dom kommit varför det är viktigt att förvaltningens tjänstemän hela tiden bevakar området.

GDPR (allmänna dataskyddsförordningen) är en EU-förordning som reglerar hur personuppgifter får behandlas. Den trädde i kraft den 25 maj 2018 och ersatte då tidigare EU-direktiv och den svenska personuppgiftslagen. Ett syfte med GDPR är att ge ett skydd för den personliga integriteten. I socialtjänsten finns förutom GDPR och dataskyddslagen också en sektorsspecifik lagstiftning, lagen om personuppgiftsbehandling inom socialtjänsten (SoLPuL). GDPR och de kompletterande lagarna måste följas när organisationer behandlar personuppgifter¹. Begreppet personuppgift definieras som ”varje upplysning som avser en identifierad eller identifierbar fysisk person”. Med begreppet menar man alltså all information som direkt eller indirekt (med hjälp av annan information eller hjälpmedel) kan identifiera en fysisk person. Precis som i tidigare lagstiftning omfattas inte avlidna människor av begreppet. Med behandling menar man i princip alla typer av åtgärder med personuppgifter. Det kan vara insamling, korrigerande, att skicka uppgifter till annan, radering, lagring, läsning med mera.

Känsliga personuppgifter är ett samlingsbegrepp för några kategorier av personuppgifter som är extra skyddsvärda. De kategorier som omfattas är:

- etniskt ursprung
- religiös eller filosofisk övertygelse
- politiska åsikter
- medlemskap i fackförening
- hälsa
- sexualliv eller sexuell läggning
- genetiska och biometriska uppgifter.

Sådana uppgifter får som huvudregel inte behandlas enligt GDPR. För socialtjänsten finns det dock undantag i den svenska dataskyddslagen² som säger att man i vissa fall får behandla känsliga uppgifter.

För att få behandla personuppgifter måste det alltid finnas en laglig grund till behandlingen. Inom socialtjänsten är främst tre lagliga grunder aktuella: *avtal, rättslig förpliktelse och myndighetsutövning eller allmänt intresse*.

Avtal används som grund för majoriteten av personuppgifterna om anställda. Allt som behöver behandlas för att kunna uppfylla anställningsavtalet faller under denna grund. Hit hör även behandlingar som sker för att kunna genomföra avtal med leverantörer.

¹ I kommunens policy för systematiskt dataskyddsarbete listas GDPR:s grundläggande principer. För att behandling av personuppgifter ska vara laglig måste principerna efterlevas.

² Lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning 3 kap

Rättslig förpliktelse är en tillämplig laglig grund inom socialtjänsten eftersom flera personuppgiftsbehandlingar som utförs inom verksamheten framgår direkt av lag. Dokumentationskrav är ett exempel.

Allmänt intresse eller myndighetsutövning utgör laglig grund för majoriteten av personuppgiftsbehandlingarna inom socialtjänsten. Med allmänt intresse avses den verksamhet som en statlig eller kommunal myndighet bedriver inom ramen för sin befogenhet. Det gäller såväl obligationsrättsliga skyldigheter som frivilliga befogenheter.

Samtycke är också en möjlig grund för behandling, men kraven på ett samtycke har höjts genom GDPR och ska användas med försiktighet av offentliga myndigheter. För att ett samtycke ska vara giltigt krävs det att samtycket är frivilligt, specifikt, att den enskilde är informerad och att det lämnas genom en aktiv handling. För att ett samtycke ska vara giltigt krävs att den enskilde i praktiken kan säga nej till personuppgiftsbehandlingen.

Oavsett vilken laglig grund som personuppgifterna behandlas på finns det en informationsskyldighet gentemot de personer vars uppgifter behandlas som ska uppfyllas (artikel 13 och 14 i GDPR).

2. Socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen är en ramlag vilket innebär att tillämpningen av lagen förändras när samhällsförhållanden som berör de människor socialtjänsten har kontakt med ändras. Det kan till exempel handla om situationen på arbets- och bostadsmarknaden.

Mål och principer

Socialtjänstens mål och lagens syfte regleras i portalparagrafen (1 kap. 1 § socialtjänstlagen). Målet är att den enskilde ska kunna leva ett självständigt liv. Syftet med socialtjänstens arbete ska vara att frigöra och utveckla individens egna resurser. Varje människa har själv ansvar för sitt liv och socialtjänstlagen ska inte ta över den enskildes ansvar. *Frivillighet och självbestämmande* ska vara vägledande i kontakten med den enskilde. Socialtjänstens verksamhet ska präglas av *helhetssyn och kontinuitet*. Det innebär bland annat att den enskildes sociala situation och de problem som personen upplever ska ses i förhållande till hela den sociala miljön. Hänsyn ska inte bara tas till familjen utan även den enskildes situation när det gäller arbete, bostad och fritidsaktiviteter. Socialtjänsten ska sträva efter att finna en samlad lösning på de sociala svårigheterna i den enskildes situation.

Socialtjänstens insatser ska vara av god kvalitet (3 kap. 3 § socialtjänstlagen).

Kvalitet innebär att en verksamhet uppfyller de krav och mål som gäller för verksamheten i enlighet med de lagar och andra föreskrifter som styr verksamheten. Socialstyrelsen ger dessa exempel på vad som menas med god kvalitet:

- Att den enskilde anser sig bli bemött med respekt
- Att den enskilde får tillräckligt med information så att denne kan ta vara på sina rättigheter och att verksamheten bedrivs så att den enskildes rättssäkerhet garanteras
- Att insatserna utformas efter den enskildes behov och så långt det är möjligt i samråd med den enskilde

- Att insatserna utformas så att de inriktas på att frigöra och utveckla den enskildes resurser
- Att barnperspektivet särskilt beaktas i verksamheten

Skyldighet att rapportera missförhållanden - Lex Sarah

Lex Sarah är en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Syftet med Lex Sarah är att verksamheten ska utvecklas och missförhållanden förebyggas, samt om de ändå uppstår, rättas till. All personal inom socialtjänsten ska medverka till att insatser genomförs med god kvalitet för att undvika missförhållanden. Enligt bestämmelserna om Lex Sarah ska anställda genast rapportera missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden till den som bedriver verksamheten.

Anmälningsskyldighet

Personal inom bland annat socialtjänsten har en skyldighet att anmäla kännedom eller misstanke om att ett barn far illa enligt socialtjänstlagen 14 kap. 1 § första stycket.

Rätten till bistånd - 4 kap. 1 § socialtjänstlagen

Ekonomiskt bistånd är samhällets yttersta skyddsnet för människor som inte själva kan tillgodose sina behov och är tänkt som en tillfällig lösning. Den enskilde har själv ett eget ansvar för sitt liv. Detta innebär att alla möjligheter som finns till egen försörjning ska nyttjas innan man har rätt till bistånd. Biståndets syfte är att ge den enskilde en skälig levnadsnivå. Den enskilde ska få rätt insats som bidrar till att hen blir självförsörjande.

Offentlighets- och sekretesslagen (OSL)

Bestämmelser om sekretess inom socialtjänsten finns i offentlighets- och sekretesslagen. Sekretess råder inom socialtjänsten för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (1 kap. 26 § OSL). Socialtjänsten får endast prata med andra personer och myndigheter om samtycke finns från den enskilde eller om det finns reglerat i lag. Inför utlämnande av sekretessbelagda uppgifter ska en sekretessprövning alltid göras. Sekretess råder mellan de två nämnder som ansvarar för socialtjänsten i Eslövs kommun – det vill säga vård- och omsorgsnämnden och barn- och familjenämnden. Sekretess kan även råda mellan enheter inom samma nämnd och mellan personal inom samma enhet.

3. Viktiga principer och perspektiv

Vetenskap och beprövad erfarenhet

De som behöver samhällets insatser ska erbjudas hjälp som bygger på bästa tillgängliga kunskap. Målet är att de insatser som ges ska vara till nytta och aldrig till skada för den enskilde. Insatsen ska väljas utifrån vad som anses bäst förenat med den enskildes behov och önskemål. Den enskildes inflytande är viktigt att ta i beaktande.

Tillgänglighet och bemötande

Personer som har kontakt med socialtjänsten ska ges ett gott bemötande under

tillgängliga former som anpassas efter personens faktiska förutsättningar. Det kan exempelvis vara att boka tolk/teckentolk eller anpassa besöket utifrån den sökandes funktionsnedsättning. Varje socialsekreterare ansvarar för att informera om hur denne kan kontaktas. Tillgängligheten kan ha betydelse för den sökandes möjlighet att komma till tals och uttrycka önskemål om planering. Den 1 januari 2015 infördes bristande tillgänglighet som en ny form av diskriminering i diskrimineringslagen. Bristande tillgänglighet kan vara att nämnden inte vidtagit tillräckliga åtgärder för en person med funktionsnedsättning som gör att hen inte kommer i en jämförbar situation med en person utan funktionsnedsättning.

Minoritetsspråk

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk innebär utökade rättigheter för vissa minoriteter att använda det egna språket exempelvis i kontakt med myndigheter.

Barnrättsperspektiv vid ekonomiskt bistånd

I hushåll där det finns barn och ungdomar ska deras situation alltid uppmärksammas. I ärenden där det finns barn i familjen ska konsekvenserna för barnet alltid övervägas innan beslut fattas oavsett om beslutet rör de vuxna eller barnet/barnen. Detta ska dokumenteras skriftligt både enligt socialtjänstlagen och enligt Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. I socialtjänstlagen står det att ”barnens situation ska beaktas, utredas och redovisas när en ansökan om ekonomiskt bistånd kommer till socialtjänsten”. Barnets roll är stark eftersom Sverige sedan 1990 har förbundit sig att följa FN:s barnkonvention. Sedan 200101 är barnkonventionen svensk lag (Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter). Konventionen har fyra grundläggande principer:

- alla barn har lika värde och är lika mycket värda som vuxna
- barns bästa ska komma i främsta rummet i alla åtgärder som rör dem
- varje barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling
- barn har rätt att uttrycka sina åsikter i alla frågor som berör dem utifrån ålder och mognad.

Två av barnkonventionens huvudprinciper finns införda i socialtjänstlagen:

- När åtgärder rör barn skall särskilt beaktas vad hänsyn till barnets bästa kräver (1 kap. 2 § SoL)
- Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad (11 kap. 10 § SoL).

I förarbetet till socialtjänstlagen (prop.1996/97:124) förtydligas att detta även gäller då barn ingår i hushåll när vuxna ansöker om ekonomiskt bistånd. Barnets bästa ska alltid beaktas, utredas och dokumenteras även om det inte alltid är avgörande för vilket beslut som fattas.

Föräldrastöd

Att ha ett barnperspektiv innebär också att socialtjänsten möjliggör och underlättar för personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning och/eller missbruksproblematik att vara vårdnadshavare. Detsamma gäller för personer som har blivit utsatta för våld i nära relation. Socialtjänstens olika verksamheter ska

samverka och ha ett helhetsperspektiv i ärenden som rör barnfamiljer och/eller vårdnadshavare med barn.

Våld i nära relationer

Personer som är utsatta för våld i nära relationer finns inom alla socialtjänstens områden. Begreppet ”närstående” är enligt Socialstyrelsens definition könsneutralt och syftar på varje person som den våldsutsatta bedöms ha en nära och förtroendefull relation till. Det kan handla om såväl makar, sambor, pojk- eller flickvänner, som vårdnadshavare, syskon, barn eller andra släktingar. Det kan även gälla andra personer som den våldsutsatta har eller har haft en nära och förtroendefull relation till. Det är viktigt att beakta att våld kan förekomma i både heterosexuella och samkönade relationer samt att såväl män som kvinnor kan vara antingen utsatta eller förövare. Våldet kan ta sig många uttryck: fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt, materiellt eller i form av försummelse (det sistnämnda gäller särskilt äldre personer samt personer med funktionsnedsättning). Socialnämndens ansvar för våldsutsatta personer stadgas i framförallt 5 kap. 11 § socialtjänstlagen. Eslövs kommun samråder i alla våldsärenden. För vidare information var god se:

- Eslövs kommuns handlingsplan mot våld i nära relation
- Riktlinjer för arbetet mot våld i nära relation.

Felaktiga utbetalningar (FUT)

Socialtjänsten ska genom kontakt med den enskilde, individuella bedömningar och noggrannhet i handläggningen verka för att ekonomiskt bistånd så långt som möjligt utbetalas på rättssäkra och korrekta grunder. Om fel ändå uppstår är ambitionen att felaktigt beviljat bistånd ska återbetalas till kommunen och att förhindra att bistånd fortsätter utbetalas på felaktiga grunder. Alla socialsekreterare har en skyldighet att uppmärksamma felaktigheter i alla ärenden och indikera att en utredning gällande felaktiga utbetalningar ska inledas.

4. Försörjningsstöd

Försörjningsstödet definieras i 4 kap. 3 § socialtjänstlagen. Det består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd för ett antal regelbundet återkommande behovsposter. Genom biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Riksnorm/uppehälle

Den del av försörjningsstödet som utgör riksnormen för uppehälle omfattar sex budgetposter för vuxna och sju för barn och ungdomar. Kostnaderna för de olika posterna bygger på Konsumentverkets beräkningar av kostnaderna som respektive post är menad att täcka. Följande poster ingår i riksnormen: livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, barn- och ungdomsförsäkring, hälsa och hygien, förbrukningsvaror, dagstidning och telefon. Socialstyrelsen redovisar numera riksnormen som en totalsumma utan uppdelning mellan de olika posterna. Vård- och omsorgsnämnden fattar årligen beslut om hur riksnormen kan fördelas mellan de olika posterna i dokumentet ”*Fördelning av behovsposter i riksnormen*”.

Merkostnader för umgänge med barn

Kostnaden avser barn som i samband med umgänge med vårdnadshavare tillfälligt är medlemmar i hushållet. Tillägget beräknas utifrån det antal dagar i månaden barnet eller ungdomen vistas hos vårdnadshavaren. Tillägget omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien samt förbrukningsvaror. Rätten till umgänge ska kontrolleras och omfattningen framgå av beslut, avtal eller intyg från den vårdnadshavare där barnet bor. Om umgänget överstiger 6 dygn per månad ska i första hand vårdnadshavarna lösa merkostnaden. Om inte vårdnadshavarna kan lösa kostnaden ska den vårdnadshavare som har barnet boende hos sig lämna en ansökan om underhållsstöd till Försäkringskassan. Detta ska kontrolleras innan beslut om ekonomiskt bistånd fattas.

Försörjningsstöd till övriga kostnader

Vid behov ska skälig kostnad för nedanstående utgifter godkännas om den enskilde har rätt till bistånd i övrigt. Vad som avses som en skälig kostnad måste avgöras utifrån en individuell bedömning av vad som är skäligt för just den personen eller det hushållet.

Arbetsresor, resekostnad för anställningsintervjuer och deltagande i arbetsmarknadsåtgärd

Skälig kostnad för dessa slags resor kan beviljas om Arbetsförmedlingen eller arbetsgivare inte står för hela eller delar av kostnaden. För resekostnader inom tätort krävs särskilda skäl.

Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Skälig kostnad för ovanstående kan beviljas.

Hemförsäkring

Skälig kostnad för hemförsäkring på basnivå utan tilläggsförsäkringar kan beviljas.

Hushållsel

Skälig kostnad för hushållsel kan beviljas. Vid behov kan vägledning för billigare elkostnad erbjudas den enskilde.

Avgift vid sjukhusvård

Den egenavgift som en patient betalar i samband med sjukhusvistelse utgör avgift för kost och logi, vilket ryms delvis inom normposten för livsmedel. Mellanskillnaden, patientavgiften reducerad med matpengar för samma antal dagar, kan beviljas. Möjlighet till nedsättning av avgift efter fem dygns sjukhusvistelse ska undersökas.

Fickpengar

Fickpengar kan beviljas vid vistelse på exempelvis behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Fickpengar är normposterna lek och fritid, hälsa och hygien, dagstidning och telefon.

Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Fickpeng, tandvård och medicin kan beviljas vid vistelse på institution eller i

familjehem om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Även bistånd till hyreskostnad kan beviljas om vistelsen är under 6 månader.

5. Boende och boendekostnader

Generellt

Utgångspunkten för bedömning av skälig kostnad för boende och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både den enskildes faktiska kostnad, behov av boende och bostadsstorlek. Den enskilde förväntas att vara folkbokförd på adressen där personen bor eftersom man enligt folkbokföringslagen (1991:481) ska vara skriven där man bor och vistas. Om bedömning görs att boendekostnaden inte är skälig, kan boendekostnaden godkännas under en övergångstid, så kallat rådrum, så att den enskilde ges skälig tid att förändra sin boendekostnad. Den faktiska boendekostnaden kan beviljas så länge den enskilde aktivt medverkar till att hitta ett billigare boende eller på annat sätt försöker sänka sina boendekostnader. Vård- och omsorgsnämnden fastslår årligen högsta godtagbara boendekostnader som styr bedömning av boendekostnader.

Hembesök

I samband med ansökan om ekonomiskt bistånd kan hembesök behövas för att utredning ska kunna fullföljas.

Deposition/förskottshyra

Huvudregeln är att deposition/förskottshyra inte beviljas men en individuell bedömning måste alltid göras. Vid särskilda skäl kan bistånd till depositionshyra beviljas till exempel på grund av bostadslöshet och/eller skulder. Tidsbestämt avtal om återbetalning kan tecknas med hyresvärden vilket innebär att hyresvärden betalar tillbaka depositionsavgiften enligt överenskommelse med nämnden.

Andrahandsboende

För andrahandskontrakt gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på att minska boendekostnaden, om den inte anses skälig, som vid förstahandskontrakt. Underlag som visar att fastighetsägaren har godkänt andrahandsuthyrningen samt ett andrahandskontrakt ska uppvisas.

Bostadsrätt, fastighet eller tomt

Vad gäller skälig boendekostnad för bostadsrätt eller annan fastighet gäller samma summor som för hyresrätt. Vid ett långvarigt biståndsbehov, mer än 3 månader, kan ett så kallat rådrumsbeslut fattas, så att den enskilde ges skälig tid att förändra sin boendekostnad. Försäljning kan krävas då bostadsrätt, fastighet och tomt är exempel på lätt realiserbara tillgångar.

Hyreskostnad hemmaboende barn

Vårdnadshavare är försörjningsskyldiga till dess att barnet fyller 18 år eller längst till dess barnet fyller 21 år om ungdomen efter 18-årsdagen fortfarande studerar

på grundskole- eller gymnasienivå så länge studierna pågår. Huvudprincipen är att unga vuxna inte ska flytta från föräldrahemmet förrän de har egna inkomster som täcker en hyreskostnad. Hyreskostnad till hemmaboende ungdom som får ekonomiskt bistånd beviljas som huvudregel endast om vårdnadshavarna på grund av att ungdomen bor kvar hemma har en högre boendekostnad än de annars skulle ha haft, antingen genom att tvingas behålla en stor bostad eller genom att helt eller delvis har mist rätten till bostadsbidrag. En förutsättning för att ungdomen kan ha rätt till bistånd till hyresdel utöver detta är att ungdomen innan behovet av bistånd uppstod regelbundet har betalat en hyreskostnad. Bistånd kan även utgå för ungdomens del av andra rörliga boendekostnader så som el- och vattenförbrukning.

6. Bistånd till livsföring i övrigt

Nedanstående punkter kan anses ingå i skälig levnadsnivå om kostnaden är skälig och den enskilde i övrigt har rätt till bistånd. När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda skäl. Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i allmänhet kan kosta på sig. Några exempel på kostnader för livsföring i övrigt kan vara:

- Äktenskapsskillnad
- Hemtjänst, hemsjukvård
- Bostadsköer
- Bankkort
- Färdtjänst
- Glasögon
- Tandvård, akut eller enligt godkänt kostnadsförslag
- Hemutrustning
- Id-kort
- Hälso- och sjukvård
- Receptbelagd medicin inom högkostnadsskyddet eller annan livsnödvändig medicin
- Spädbarnsutrustning

Begravningskostnader

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas (vårdnadshavare, efterlevande make/maka/partners) inkomster eller tillgångar. Observera att sammanboende enligt Sambolag 2003:376 inte omfattas av denna skyldighet. Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas detta gentemot riksnormen.

Flyttkostnader

Utgångspunkten är att den enskilde själv genomför sin flytt med hjälp av anhöriga. Bistånd kan då utgå till kostnad för hyra av släp och eventuell bensinkostnad. Flyttkostnad kan beviljas om flytten är nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå och den egna förmågan att ordna flytten med hjälp av anhöriga bedöms som låg. Det kan handla om att undvika våld eller hot om våld, familjeskäl, flytt i samband med avslutad behandling, arbetsmarknadsskäl, hälsa eller ekonomiska omständigheter.

Skulder

Bistånd till skulder som avbetalning på studie- eller banklån, kontokortsskulder, privata skulder underhållsstöd, böter med mera beviljas inte. Undantag kan endast göras om lån tagits för att undanröja en akut situation och där den enskilde annars skulle ha beviljats bistånd. Om den enskilde på grund av skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska hen erbjudas hjälp av budget- och skuldrådgivare.

Undantag kan göras för hyresskuld i följande fall:

- Skuld som uppstått under tid då den enskilde av godtagbara skäl saknat tillräckliga inkomster för att betala hyra. Om ansökan hade gjorts när hyresskulden uppkom hade hen beviljats bistånd.
- Barnperspektivet ska alltid beaktas och dokumenteras när det finns barn i familjen och i de fall konsekvenserna för barnen blir för stora vid en eventuell avhysning kan bistånd beviljas.
- För gamla och sjuka där alternativt boende inte går att ordna.
- Om eventuell avhysning riskerar medföra social utslagning och/eller försämrade möjligheter till egen försörjning.

Undantag kan också göras för bistånd till skuld för hushållsel i de fall där avstängning medför alltför stora sociala konsekvenser för hushållet. Även i detta sammanhang ska barnperspektivet särskilt uppmärksammas och dokumenteras.

7. Handläggningsprocessen

Arbetet med ekonomiskt bistånd är ett tvådelat uppdrag:

- Stödja människor i att finna vägar till självförsörjning
- Pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden.

I detta avsnitt beskrivs handläggningsprocessen. I utredningen ingår även att verifiera och kontrollera inkomna uppgifter.

Ansökan

Ansökan kan göras muntligt eller skriftligt. Det finns en ansökningsblankett för nybesök och en för månadsansökningar.

Att inleda en utredning

När en ansökan om ekonomiskt bistånd inkommer ska nämnden alltid utan dröjsmål inleda en utredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen. Nämnden kan inte neka att ta emot en ansökan.

Utredning och bedömningsinstrument

Grunden för en utredning är att ta reda på varför den enskilde inte kan försörja sig själv. I samband med första ansökan om bistånd ska därför en grundlig utredning göras som syftar till att kartlägga vilka behov som finns och vilka möjligheter och resurser den enskilde själv har att tillgodose dessa. För varje ansökan görs en ny bedömning om rätten till bistånd vilket grundar sig på den aktuella situationen. Ny ansökan krävs vid varje tillfälle. I det fall biståndsbehovet blir långvarigt och personens situation i stort har förändrats ska en ny grundlig utredning göras.

Vägar till självförsörjning

De allra flesta som har behov av ekonomiskt bistånd saknar ett arbete. Det finns även personer som är arbetsföra och oförhindrade att börja arbeta direkt. Vidare finns det personer som har sociala eller hälsorelaterade problem, för dessa personer krävs mer omfattande insatser för att de ska kunna komma ut i självförsörjning. Utgångspunkten för det stöd som ges ska vara att fokusera på individens förmågor snarare än oförmågor. Socialtjänsten ska präglas av en tro på att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Därför blir verksamhetens främsta uppgift att genom aktiva, individuellt anpassade insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa möjligheter för den enskilde att ta detta ansvar.

Genomförandeplaner

Socialtjänsten ska arbeta på ett strukturerat sätt och de insatser som ges ska ha tydliga mål. Vilka insatser som den enskilde ska erbjudas och vilka krav socialtjänsten ställer för att ekonomiskt bistånd ska kunna beviljas ska framgå i en genomförandeplan. Syftet med en genomförandeplan är att den enskilde ska ha en tydlig planering om stöd på vägen till självförsörjning. Utgångspunkten är att ingen kommuninvånare ska behöva ha ekonomiskt bistånd längre än nödvändigt. Genomförandeplanen ska omfatta samtliga förändringar som behöver ske för att den enskilde ska kunna bli självförsörjande. Förutom arbete kan detta även innebära att söka billigare boende, ansöka om möjliga inkomster med mera. Genomförandeplanen ska tas fram under ett personligt möte med den enskilde. Både den enskilde och socialsekreteraren ska underteckna planen. Om den enskilde har en avvikande mening om något som tas upp i planen ska detta dokumenteras. Genomförandeplanen ska regelbundet följas upp och när detta senast ska ske ska skrivas i planen. Även barnperspektivet ska följas upp och dokumenteras. En genomförandeplan bör upprättas snarast om biståndsbehovet bedöms vara långvarigt, dock senast 3 månader efter första ansökan.

Beslut

Om den enskilde inte bedöms uppfylla förutsättningarna för rätt till ekonomiskt bistånd kan nämnden avslå ansökan. Som huvudregel avslås ansökan för hushållet som helhet. Skälen till att ansökan avslås ska vara sakliga och det ska framgå av motiveringen till beslutet. Det finns sex avslagsgrunder som de allra flesta avslagsbeslut kan motiveras utifrån:

- bidrar inte till sin egen försörjning
- ingår inte i begreppet skälig levnadsnivå
- behovet är tillgodosett eller har kunnat tillgodoses på annat sätt
- bidrar ej till utredning/underlag som styrker behovet saknas
- ansvaret åvilar annan huvudman, samt
- att den enskilde inte vistas i kommunen

Nödprövning och akut bistånd

Vid risk att den enskilde lider nöd har denne rätt att ansöka om nödpengar. Att lida nöd innebär att man saknar mat eller nödvändig medicin. Barnperspektivet ska alltid beaktas och dokumenteras när det finns barn i familjen. Det är bra att i dessa situationer samtala med vårdnadshavare om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär. Utgångspunkten är att vårdnadshavare inom ramen för sin förmåga och

ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa nödvändiga levnadsvillkor för barnet. Om behovet av akut bistånd är upprepat och det finns barn i hushållet kan detta vara skäl till att orosanmälan görs till socialtjänsten i ansvarig kommun.

Överklagan

När ett överklagande inkommer ska socialtjänsten först ta ställning till om den inkommit i rätt tid, vilket är inom tre veckor från att den enskilde tog del av beslutet. Oavsett om överklagandet omprövas helt eller delvis eller inte omprövas alls, ska socialtjänsten överlämna överklagandet samt yttrande till Förvaltningsrätten skyndsamt. Om överklagandet inkommit för sent ska det avvisas. Ett avvisningsbeslut ska fattas och delges den enskilde som kan överklaga beslutet.

Avsluta ett ärende

När en person inte längre ansöker om ekonomiskt bistånd ska ärendet avslutas. För att undvika att ett ärende avslutas för tidigt rekommenderas att ett fortlöpande ärende avslutas när personen inte sökt bistånd på två månader. Vad gäller en nyansökan om ekonomiskt bistånd som avslås i sin helhet så kan ärendet avslutas efter det att överklagningstiden har passerat. Om en person kontaktar socialtjänsten och inte längre vill ansöka kan socialtjänsten besluta att avsluta ärendet även om två månader inte har passerat.

8. Återkrav och begäran om utbetalning av retroaktivt beviljad ersättning

Huvudprincipen är att bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen beviljas utan krav på återbetalning. Två specifika undantag finns – dels i 107 kap. 5 § socialförsäkringsbalken vad gäller begäran om utbetalning av retroaktivt beviljad ersättning, dels i 9 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen vad gäller återkrav.

Begäran om utbetalning av retroaktivt beviljad ersättning

Kommunen kan begära utbetalning av bistånd som den enskilde beviljats under den tid Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten prövar en ansökan om till exempel ersättning eller bidrag som kan komma att utbetalas retroaktivt. Detta regleras i 107 kap. 5 § socialförsäkringsbalken.

Återkrav enligt socialtjänstlagen

Reglerna kring återkrav regleras i 9 kap. socialtjänstlagen. Akut utbetalning av matpengar som gjorts av sociala eller medicinska skäl kan inte återkrävas. Om den akuta hjälpen ges på grund av att någon tillfälligtvis är förhindrad att disponera sina inkomster eller tillgångar kan det dock återkrävas. Även akut hjälp till exempelvis en hyresskuld kan återkrävas om beslutet fattades i syfte att undvika en vräkning och hushållet har inkomster överstigande riksnorm. Återkrav kan inte göras mot framtida bistånd.

Det finns tre sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd:

1. Bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen med villkor om återbetalning (9 kap. 2 § st. 1 socialtjänstlagen) som förskott på förmån, ersättning etc.

2. Bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen med villkor om att återbetalning gäller (9 kap. 2 § st. 2 socialtjänstlagen)
Dessa två återkravsgrunder beskrivs nedan.
3. Återkrav av bistånd som hushållet/personen fått för mycket eller på oriktiga grunder (9 kap. 1 § socialtjänstlagen).
Återkrav enligt 9 kap. 1 § socialtjänstlagen görs vanligen inom ramen för en utredning avseende felaktig utbetalning (FUT).

Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen kan ske på tre grunder enligt 9 kap. 2 § st 1 socialtjänstlagen:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning
2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt
3. Bistånd till enskild som på grund av förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för den enskildes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska det inte beslutas om återkrav. Möjligheten att återkräva måste undersökas och bedöms i varje enskild ärende. Återkrav av förmån eller ersättning bygger helt och hållet på överenskommelse mellan socialtjänsten och den enskilde. Det ska preciseras i överenskommelsen mot vilken utbetalning som återkrav gäller.

Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen

Återkrav enligt 9 kap. 2 § 2 st vid bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen är endast tillämpliga för hushåll som har egna inkomster eller tillgångar och som därför inte är berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen, eller om bistånd beviljas till något som är utöver skälig levnadsnivå. När biståndet prövas enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen måste även prövning med avslag ha gjorts enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen.

Bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om det beviljats med sådant villkor. Följande hushåll kan bli aktuella:

- Hushåll med realiserbara tillgångar
- Hushåll med egen försörjning/inkomst över norm

Ersättningstalan enligt 9 kap. 3 § socialtjänstlagen

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ socialtjänstlagen kan socialtjänsten med stöd av 9 kap. 3 § socialtjänstlagen väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten. Talan ska väckas så snart det står klart att den enskilde inte betalar och senast inom tre år från det att biståndet utbetalades. Om socialtjänsten inte har väckt talan inom tre år från det att biståndet utbetalades och personen inte återbetalar skulden saknas möjlighet för socialtjänsten att få skulden betald.

Talan får inte bifallas av förvaltningsrätten om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den antas bli ur stånd att klara sin egen försörjning eller livsföring i övrigt. Det är socialtjänsten som utreder personens förmåga att återbetala.

Beslut om att ersättningstalan ska väckas av nämnden.

Kraveftergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att den enskilde inte inom tre år från det biståndet utbetalades kommer att kunna återbetala får kommunen enligt 9 kap. 4 § socialtjänstlagen helt eller delvis efterge återkrav. Detta beslut går inte att överklaga.

9. Om innehållet i utredningen

Information

Enheten för ekonomiskt bistånd har en informationsskyldighet, som gäller om syftet med kontakten är att ansöka om ekonomiskt bistånd eller socialt kontrakt. Informationsskyldigheten innebär att den enskilde har rätt att få fullständig information om bland annat sekretess, GDPR och rätt till insikt i akten. Informationsskyldigheten regleras i Dataskyddsförordningen GDPR.

Dokumentation

Socialtjänsten har en dokumentationsskyldighet vid handläggning och genomförande, vilket är särskilt viktigt i samband med myndighetsutövning.

Allmänt om kontroller

I samband med ansökan om ekonomiskt bistånd är det som huvudregel den enskildes sak att visa att hen har rätt till det bistånd som söks. Socialtjänsten ska även ge stöd och hjälp i de fall en person har svårt att inhämta uppgifterna på egen hand. Socialtjänsten har med stöd av 11 kap. 11 § och 11 a och b § socialtjänstlagen rätt att utan den enskildes samtycke inhämta vissa uppgifter. Detta gäller uppgifter om förmån, ersättning eller annat stöd från CSN, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, arbetslöshetskassorna, Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och Skatteverket.

Skyddade personuppgifter

Personer som är förföljda och utsatta för hot eller våld kan få sina adress- och personuppgifter skyddade genom olika bestämmelser i lagstiftningen. Den som har skyddade personuppgifter kan inte sökas på databaser och myndigheterna får inte heller lämna uppgifter om personen. Det innebär inte att uppgifter som personer med skyddade personuppgifter lämnar inte ska kontrolleras och utredas.

Vistelse utanför Eslövs kommun

Utgångspunkten är att en person som vistas utanför Eslövs kommun inte har rätt till bistånd. Vid misstanke om att den enskilde vistats utanför kommunen eller har vistats utomlands under tid som bistånd beviljats ska denna misstanke kommuniceras den enskilde – antingen skriftligt eller vid personligt möte. Socialtjänstens vistelsebegrepp ska inte tolkas så att den som får ekonomiskt bistånd har reseförbud. En kortvarig resa som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning påverkar alltså inte rätten till ekonomiskt bistånd så länge personen uppfyller de krav som ställts för rätt till bistånd. Det kan undantagsvis också finnas rätt till bistånd under tillfällig vistelse utomlands om det exempelvis är nödvändigt i samband med sjukdom eller

begravning. Med tillfällig vistelse menas en kortare resa på en eller ett par veckor. En resa ska ske i samråd med socialtjänsten. En bedömning görs i varje enskilt ärende. Vid bedömningen ska beaktas resans påverkan för den enskilde att bli självförsörjande och hur det påverkar fortsatt behov av bistånd.

Tillgångar

Alla säljbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan hen har rätt till bistånd. Det kan exempelvis vara bankmedel, aktier eller andra värdepapper, fordon, fastighet, smycken, dyrbara konst- eller samlarföremål som är registrerade på samtliga familjemedlemmar, även barn. Alla former av bosparande räknas också som tillgång. Även utländska tillgångar påverkar rätten till bistånd.

10. Hushållstyper

Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap. Den ena typen är vuxna som oavsett kön lever under äktenskapsliknande förhållanden. Makar, registrerade partners och sambor har försörjningsskyldighet gentemot varandra vilket innebär att mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet. Försörjningsplikten gäller även om makarna inte bor tillsammans och även om en part exempelvis vistas utomlands eller sitter i fängelse. Vid äktenskapsskillnad gäller försörjningsplikten fram till dess att Tingsrätten har beslutat att äktenskapsskillnaden är slutgiltig och ansökan om ekonomiskt bistånd ska prövas tillsammans under denna tid. Om den ena parten inte bidrar till försörjningen kan en ansökan om stämning lämnas av den enskilde till domstolen.

Sammanboende med hushållsgemenskap ska ansöka om ekonomiskt bistånd tillsammans och bådas sammanräknade inkomster och utgifter ska ligga till grund för biståndsbehovet. Det innebär att om den ena parten inte har rätt till bistånd påverkar det hela hushållet. Endast om det är uppenbart olämpligt att makar/sambor har gemensam ekonomi, exempelvis om våld i nära relation förekommer, ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås och makar kan handläggas var för sig. Undantag kan också göras vid vissa akuta nödsituationer.

Övriga sammanboende med hushållsgemenskap

Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men som inte har ekonomiskt ansvar för varandra, till exempel vuxna barn som bor kvar hemma eller vänner eller nära släktingar som delar lägenhet.

Barn i hushållet

Vårdnadshavare har försörjningsskyldighet för ungdomar upp till 21 år så länge de studerar i grundskola eller gymnasieskola oavsett var barnet/ungdomen bor. Om barnet/ungdomen bor ungefär lika mycket hos båda vårdnadshavare förväntas vårdnadshavare dela lika på utgifter som är relaterade till barnet/ungdomen. Det gäller även inkomster som avser barnet/ungdomen.

Underårig som bildat familj

Vårdnadshavare har kvar sitt försörjningsansvar för minderårigt barn även om den minderåriga själv blir vårdnadshavare. Däremot har de inget försörjningsansvar för barnbarnet. Vid giftermål övertar maka/make försörjningsplikten för ungdomar från 18 år upp till 21 år om de studerar i grundskola eller gymnasium. Om makan/maken inte kan fullgöra sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges vårdnadshavare försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

11. Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd

Arbetslösa

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta kan ha rätt till ekonomiskt bistånd om hen står till arbetsmarknadens förfogande. Om det finns godtagbara skäl kan den enskilde ha rätt till ekonomiskt bistånd även om denna inte står till arbetsmarknadens förfogande. Den som är arbetslös och söker ekonomiskt bistånd kan erbjudas stöd i sitt arbetsökande genom strukturerade insatser för att öka sina möjligheter till att få en anställning. De insatser som ges ska alltid föregås av en individuell bedömning av personens behov och förmåga.

Personer som har sagt upp sig

Om den enskilde har blivit arbetslös på grund av att denne sagt upp sig på egen begäran är huvudprincipen att ekonomiskt bistånd inte ska kompensera för inkomstbortfall.

Företagare

Ekonomiskt bistånd beviljas som huvudregel inte till den som är egen företagare eller har uppdrag i företag.

Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

Personer som är dömda till fängelsestraff kan i vissa fall beviljas bistånd till hyra under verkställighetstiden i högst 6 månader. Vid bedömningen ska den enskildes hyresförhållanden, straffets längd, egen förmåga att betala hela eller del av hyran, rehabiliteringsaspekt samt om personen tidigare dömts vägas in.

Den som vårdas enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen (2004:168) kan ha rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskriva för vård eller behandling enligt Socialtjänstlagen.

Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom

Om arbetsförmågan är nedsatt helt eller delvis ska detta styrkas med läkarintyg där omfattningen av nedsättningen och period för nedsättning framgår.

Personer med sociala och medicinska problem

Människor har ofta betydande resurser även i de fall där det finns svårigheter såsom missbruk eller psykisk ohälsa. Personer med denna sorts problematik har ofta behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från regionen.

För att ha rätt till ekonomiskt bistånd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Personer som tillfälligt vistas i kommunen

En person som tillfälligt vistas i kommunen kan beviljas bistånd för att förhindra en nödsituation. Biståndet kan till exempel vara en biljett till hemorten, matpengar och eventuellt tillfälligt boende om resan kan påbörjas först nästa dag. Om det finns barn i familjen ska deras behov särskilt beaktas. Vid nödprovning och akut bistånd är det särskilt viktigt att utreda samt dokumentera och ta hänsyn till barns situation.

Personer med äldreförsörjningsstöd eller pension

Personer som är 65 år och äldre och som har låg eller ingen pension ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för ansökan om äldreförsörjningsstöd.

Studerande

Studerande vars studier kan finansieras med studiemedel ska som huvudregel inte beviljas ekonomiskt bistånd. Vuxenutbildning ska i första hand finansieras genom det statliga studiemedelssystemet eller med aktivitetsstöd via Arbetsförmedlingen. Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därmed inte är berättigade till bistånd.

Om en person har studerat men avslutar sina studier och söker ekonomiskt bistånd är utgångspunkten att de ska ha planerat för sin ekonomi efter avslutade studier till exempel genom att i god tid börja söka arbete.

Studerande under studieuppehåll ska kunna erbjudas kompetenshöjande verksamhet. Den studerande ska kunna visa att denne i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsägbar situation som hen kunnat planera inför. Om den enskilde har fått arbete och ansöker om ekonomiskt bistånd i avvaktan på första lön eller arbetslöshetsersättning beviljas ekonomiskt bistånd mot återbetalning enligt 9 kap. 2 § socialtjänstlagen.

Ungdomar som saknar vårdnadshavare med försörjningsansvar

Den enskilde som fyllt 18 år och som saknar vårdnadshavare med försörjningsansvar kan ha rätt till bistånd. Om ungdomen studerar förväntas den söka studiebidrag och extra tillägg från CSN. Inför höstterminen det år som ungdomen fyller 20 år ska hen ansöka om studiemedel (bidrag och lån) från Centrala studiestödsnämnden (CSN). Ungdomen anses då vara självförsörjande genom studiemedel. En ungdom som har uppehållstillstånd enligt gymnasielagen kan ha rätt till bistånd.

12. Utländska medborgare

EU-medborgare

För EU-medborgare gäller det så kallade rörlighetsdirektivet som reglerar unionsmedborgarnas rätt till fri rörlighet inom EU. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz. Dessa medborgare omfattas av bestämmelsen i 2 kap. 5 § utlänningslagen som innebär att uppehållstillstånd inte krävs av utländska

medborgare för vistelse i Sverige under de tre första månaderna. Med arbetssökande EU-medborgare menas en person som beger sig till ett annat EU-land och aktivt söker arbete. Arbetssökande personer omfattas generellt sett av den grundläggande rätten till fri rörlighet och rätten att vistas i Sverige under tre månader utan uppehållsrätt. Så länge de kan styrka att de fortfarande söker arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning har de också rätt att vistas i Sverige högst 6 månader. Om dessa förutsättningar är uppfyllda kan personen ha rätt till bistånd under dessa 6 månader.

Tillfällig vistelse för tredjelandsmedborgare

Enligt 2 kap. 5 § utlänningslagen får en utländsk medborgare tillfälligt vistas i Sverige i högst tre månader utan uppehållstillstånd. I de flesta fall krävs dock ett visum för inresa i Sverige. Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel turister, affärsresande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. Vid risk att den enskilde lider nöd har denne rätt att ansöka om nödprövning. Akut bistånd kan till exempel omfatta bistånd till matpengar, biljett hem och eventuellt boende i avvaktan på hemresa. Barnperspektivet ska alltid beaktas och dokumenteras när det finns barn i familjen.

Observera att det inte finns någon underrättelseskyldighet för socialtjänsten gentemot Migrationsverket gällande utländsk medborgare som uppehåller sig i Sverige längre än tre månader utan uppehållstillstånd. Om socialtjänsten behöver ta kontakt med Migrationsverket under sin utredning ska samtycke från den enskilde inhämtas.

Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige

Denna grupp benämns ofta som papperslösa. Det avser personer som vistas i landet utan tillstånd. Några exempel på orsaker till varför en person saknar uppehållstillstånd kan vara att personen har fått avslag på en ansökan om uppehållstillstånd och fått ett utvisningsbeslut, uppehållstillstånd har löpt ut och förnyad ansökan har ej skett eller man har aldrig sökt uppehållstillstånd. Utan tillstånd att vistas i Sverige har den enskilde ingen rätt till ekonomiskt bistånd enligt Socialtjänstlagen.

Personer med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländska medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd från Migrationsverket. En ungdom som har uppehållstillstånd enligt gymnasielagen (Lagen (2018:755) om ändring i lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå) kan ha rätt till bistånd.

Personer som omfattas av Etableringslagen och som ansöker om ekonomiskt bistånd

Arbetsförmedlingen ansvarar för samordning av insatser för nyanlända flyktingar enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. En person har rätt till en tvåårig etableringsperiod och har då rätt till etableringsersättning samt i vissa fall etableringstillägg av olika slag.

Nordiska medborgare

Danmark, Finland, Norge och Island är tillsammans med Sverige en del av Norden. Dessa länder har en överenskommelse om att de nordiska medborgarna har rätt att bo i vilket nordiskt land som helst utan att de behöver ansöka om uppehållstillstånd. Nordiska medborgare likställs med svenska medborgare så länge de befinner sig i Sverige enligt lag (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster.